

מעצמאות לשחרור

לא מכבר ציין עם ישראל את יום העצמאות ה-53 - להקמת המדינה. יש אומרים שמתוך אסון השואה הגדולה של ששת המיליונים צמחה מדינת ישראל. כל כך הרבה עברנו במרוצת השנים הללו - מאבקים לעצמאות שניהלו המחתרות ההגנה, האצ"ל והלח"י - מול בריטניה הגדולה, מלחמה בשבע מדינות ערביות, מלחמת סיני, מלחמת ששת הימים, ההתשה, מלחמת יום הכיפורים, מלחמת לבנון, אינתיפדה אלף, מלחמת המפרץ והסקדים ואינתיפדה בית.

בצד המלחמות הצלחנו להגיע להישגים כלכליים מופלאים. תקציב המדינה שהוא מעל 170 מיליארד ש"ח, עולה על התקציב הכולל של כל מדינות ערב גם יחד. מ-650,000 יהודים שחיו כאן בשנת 1947 הגענו לכ-5 מיליון יהודים.

אנחנו נעקוב אחר מה שקרה אצלנו באמצעות כמה שירים וסיפורים שנכתבו מאז.

השואה והגבורה

שני אלה מסומלים בדמותה של חנה סנש הצנחנית מארץ ישראל שהבריטים הצניחו אותה קרוב לבודפשט והיא הייתה אמורה לסייע ליהודים להתארגן במלחמתם בנאצים. חנה סנש הוסגרה והוצאה להורג סמוך לכניסת צבאות בנות הברית לבודפשט. היא נולדה ב-17 ביולי 1921 והוצאה להורג ביום 7 בנובמבר 1944. ב-1950 הועלו עצמותיה לארץ והיא נקברה בהר הרצל. חצי שנה מאוחר יותר ב-8 במאי 1945 הסתיימה המלחמה לאחר כיבושה של ברלין.

בתוך הכלא סרדיצה היא כותבת את שירה אשרי הגפרור ביום 2.5.1944. שימו לב מחר ימלאו 57 שנים:

אשרי הגפרור שנשרף והצית להבות,
אשרי הלהבה שבערה בסתרי לבבות.
אשרי הלבבות שידעו לחדול בכבוד...
אשרי הגפרור שנשרף והצית להבות.

בשירה 'בכלא' שנכתב ביום 20.6.1944 היא כותבת:

אחד-שנים שלושה... שמונה האורך,
שני צעדים הוא רוחב הצלע -
החיים מרפרפים בסימן שאלה.

אחד שנים שלושה - אולי עוד שבוע.
או סוף הירח ימצאני פה עדיין,
אך ממעל לראשי - האין.

כעת בחודש יולי בת כ"ג אהי...
במשחק נועז עלי מספר עמדותי.
הקוביה כרכרה. הפסדתי.

ואיך אפשר שלא לשיר את שירה 'הליכה לקיסריה' שאותו כתבה בקיסריה ביום 24.11.1942:

אלי, שלא יגמר לעולם
החול והים,
רשרוש של המים,
ברק השמים, תפילת האדם.

מאבק המחתרות מתעצם לאחר המלחמה. היה ברור לנו שלאחר השואה אנו ראויים למדינה יהודית.
הבריטים עוזבים את הארץ. בן גוריון מכריז על הקמת המדינה בה' באייר תש"ח, שהוא יום
העצמאות שלנו. מאז ההחלטה של האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947 על חלוקתה של ארץ ישראל ועד
היום למעלה מ-19 אלף לוחמים ולוחמות, אזרחי ואזרחיות מתו על מזבח המולדת. מישהו מעלה על
דעתו כמה משפחות לא קמו, כמה ילדים לא נולדו, כמה נשים היו לאלמנות, כמה ילדים היו
ליתומים, כמה הורים היו להורים שכולים?

הנשיא הראשון חיים וייצמן אמר באחד מנאומיו ש'מדינה אינה ניתנת לעם על מגש כסף', כלומר
יש מחיר דמים כבד. ביטוי לכך נתן המשורר נתן אלתרמן בשירו 'מגש הכסף':
והארץ תשקוט, עין שמים אודמת
תעמעם לאיטה
על גבולות עשנים...
ואומה תעמוד קרועת לב, אך נושמת...
לקבל את הנס
האחד אין שני

היא לטקס תיכון, היא תקום למול סהר
ועמדה טרם יום עוטה חג ואימה,
---אז מנגד יצאו
נערה ונער

ואט אט יצעדו הם אל מול האומה

לובשי חול וחגור, וכבדי נעליים,

בנתיב יעלו הם

הלוך והחרש.

לא החליפו בגדם, לא מחו עוד במים

את עקבות יום הפרך וליל קו האש.

עייפים עד בלי קץ, נזירים ממרגוע

ונוטפים טללי נעורים עבריים --

דום השניים יגשו

ועמדו לבלי נוע

ואין אות אם חיים הם או אם ירויים.

אז תשאל האומה, שטופת דמע וקסם,

ואמרה: מי אתם? והשניים, שוקטים,

יענו לה: אנחנו מגש הכסף

שעליו לך ניתנה מדינת היהודים.

כך יאמרו, ונפלו לרגלה עוטפי צל,

והשאר יסופר בתולדות ישראל.

ביטוי מיוחד לאותם צעירים פלמ"חניקים נותן המשורר חיים גורי בשירו 'הרעות', שיר שהיה אהוב

על יצחק רבין, שגם הוא כמותם היה 'יפה הבלורית והתואר':

על הנגב יורד ליל הסתו,

ומצית כוכבים חרש חרש

עת הרוח עובר על הסף

עננים מהלכים על הדרך

כבר שנה, לא הרגשנו כמעט

איך עברו הזמנים בשדותינו

כבר שנה ונותרנו מעט

מה רבים שאינם כבר בינינו.

אך נזכור את כולם

את יפה הבלורית והתואר
 כי רעות שכזאת, לעולם
 לא תיתן את ליבנו לשכוח.
 אהבה מקודשת בדם
 את תשובי בינינו לפרוח.

הרעות נשאנוך בלי מילים
 אפורה, עקשנית ושותקת.
 מלילות האימה הגדולים
 את נותרת בהירה ודולקת.

הרעות, כנעריך כולם,
 שוב בשמך נחייך ונלכה,
 כי רעים שנפלו על חרבם
 את חייך הותירו לזכר.

נזכור את כולם
 את יפי הבלורית והתואר,
 כי רעות שכזאת, לעולם
 לא תיתן את ליבנו לשכוח
 אהבה מקודשת בדם
 את תשובי בינינו לפרוח.

הבנים היקרים שילמו את המחיר. ולנו יש מדינה. ואנחנו עם המתכנס מכל קצווי תבל.

המשורר אמיר גלבוע שר:

פתאום קם אדם בבוקר ומרגיש כי הוא עם ומתחיל ללכת
 ולכל הנפגש בדרכו קורא הוא שלום.
 דגנים עולים מול פניו מבין חריצי המדרכת
 וניחוחות לראשו מדיפים עצי איזדרכת.

הטללים רוססים והרים ריבוא קרניים - הם יולידו חופת שמש לכלולותיו.
 והוא צוחק גבורת דורות מן ההרים ונכלמות משתחוות המלחמות אפיים
 להוד אלף שנים מפכות במסתרים
 אלף שנים צעירות לפניו -
 כפלג צונן,

כשיר רועים

כענף.

פתאום קם אדם בבוקר ומרגיש כי הוא עם ומתחיל ללכת

ורואה כי חזר האביב, כמו הוריקן שוב אילן מן השלכת.

והנה מתחילה העלייה להגיע מברית המועצות. משורר ומלחין אלמוני כותב את השיר שהפך

לסיסמה:

כחול ולבן

זה צבע שלי

כחול ולבן

צבעי אדמתי

כחול ולבן

כחול ולבן

זה צבע שלי

כל ימי לעולם

מלחמת ששת הימים הייתה האופוריה הגדולה ביותר של העם היושב בציון. הצלחנו לסלק את

הצבא הירדני ממערב הירדן. ירושלים אוחדה מחדש. מי שלא ראה את שמחת ההמונים המעפילים

לעיר העתיקה בחג השבועות תשכ"ז 1967 לא ראה מראה נפלא מימיו. ארץ ישראל השתרעה

ממבואות דמשק ועד לתעלת סואץ. כמו שיר חזון בפסטיבל שהתקיים בירושלים זמן קצר לפני

מלחמת ששת הימים שרה צעירה אחת וגיטרה בידה ושמה שולי נתן האנונימית. השיר ירושלים של

זהב, מלים ולחן של נעמי שמר, שבו היו געגועים לירושלים העתיקה, הפך עד מהרה להימנון של

מלחמת ששת הימים:

אוויר הרים צלול כיין

וריח אורנים

נישא ברוח הערביים

עם קול פעמונים.

ובתרדמת אילן ואבן

שבויה בחלומה

העיר אשר בדד יושבת

ובליבה חומה.

ירושלים של זהב
 ושל נחושת ושל אור
 הלא לכל שירייך אני כינור
 איכה יבשו בורות המים
 כיכר השוק ריקה
 ואין פוקד את הר הבית
 בעיר העתיקה.

ובמערות אשר בסלע
 מיללות רוחות
 ואין יורד אל ים המלח בדרך יריחו.

ירושלים...
 לאחר כיבושה של ירושלים הוסיפה נעמי שמר עוד שני בתים:
 חזרנו אל בורות המים
 לשוק ולכיכר
 שופר קורא בהר הבית
 בעיר העתיקה.

ובמערות אשר בסלע
 אלפי שמשות זורחות
 נשוב נרד אל ים המלח
 בדרך יריחו.

לדאבון הלב, חזרנו בעצם אל המצב שקדם למלחמת ששת הימים. אנו כבר לא מסתובבים בחוצות
 העיר העתיקה ואנו עדיין מהססים לעבור בדרך יריחו.

פגישה בבאב אל וואד - פגישה בין בן לוחם במלחמת ששת הימים עם אביו שנעד במלחמת
 העצמאות. זאת פגישה דמיונית, באוטובוס דמיוני

מלחמת ההתשה שתפסה אותנו על גדות תעלת סואץ הייתה קטלנית. קו ברלב קרס.
 ונעמי שמר שרה את 'שבחי מעוז':

מעוז צור ישועתי
 לך נאה לשבח

הרחק הרחק ליד בתי
הפרדסים נתנו ריח.

אבוא במנהרות ובמצודות ובמערות
ובנקרות צורים ובמחילות עפר
אי שם בלב הלילה דרוך וחרישי
צופה בי מבקש נפשי.
לב הלילה דרוך וחרישי.
צופה בי מבקש נפשי.

המבצר העיקש וקישח מתפורר כבניין קלפים. בחורים נופלים. ואז מגיעה מלחמת יום הכיפורים.
המלחמה הקשה ביותר שידענו. מלחמה ללא אופוריה. ללא שירים.
אלפים מתים. כשרעמו התותחים המוזה נאלמה דום. הצלחנו לחצות את התעלה ולהגיע לאפריקה.
סאדאת מגיע לכנסת ופתאום השלום מתדפק על דלתנו. ואנו שרים שירי שלום, כמו:

וכיתתו חרבותם לאיתים
עושה שלום במרומיו

מה אברך שיר על הלוחם שהיה למלאך. ומה אברך שלו? הוא מברך למעט חיים, למעט שלום.

נעמי שמר שרה עוד על בשדות בית לחם:

אור הירח על ההר
לילה לבן בשדות בית לחם
תן מילל בקול נשבר
אנה פנה עדרי ללכת

אח לנשר ולעיט
אין לי שם ואין לי בית
הי חילילי, ילל ילל חילילי

אבן מוטלת על ליבי
כאבנים בשדות בית לחם
רוח עובר בעשבים
אנה פנה עדרי ללכת...

היום את מקום הלילה הלבן בשדות בית לחם תופסות היריות ופגזי התותחים. רחל המבכה על בניה,
אינה יכולה להגן על הבנים אלא הבנים מגינים על קיברה של רחל.

יוסף נצר שר על ביתי מול גולן:

כאן ביתי
אל מול גולן
עטור מטע וכרם
כי אני נולדתי כאן...
כאן ביתי
אל מול גולן
אל מול גולן ביתי.

שרנו את שירי של יובב כץ למנגינה של אפי נצר: מלכות החרמון:

כל המלים השמחות
פרצו שוב כהורה סוערת טיפסנו עם כל הרוחות
אל פסגת החרמון הזוהרת

עם שחר הלילה נמלט
טובע העמק באור
דמשק באופק נבלעת
גלבוע נושק לתבור.